

Előfizetési ár:

Helyben házhoz hordva és vidékre postai megküldéssel:
Egész évre . . . 6 frt — kr.
Fél évre . . . 3 " — "
Negyed évre . . . 1 " 50 "
Egyes szám ára 6 kr.

Hirdetéseket

olcsón közlünk. — Kincstári bélyegdíj minden hirdetésért 30 kr.

Nyilt-tér minden sor 20 kr.

ŐRÁLLÓ

Politikai, szépirodalmi és közgazdasági lap.

Megjelen hetenként kétszer, u. m.: szerdán és szombaton.

Szerkesztőség:
hova a lap szellemi részét illető közlemények küldendők:
Debrecen, Kis-Csapó-utca 388.

Kiadóhivatal:
hova az előfizetési pénzek, hirdetési kéziratok s díjak és a lap szétküldésére vonatkozó felszólalások intézendők:
Debrecen, Kis-Csapó-utca 388.

Kéziratokat nem adunk vissza. Bérmentetlen levelet nem fogadunk el.

Főmunkatársak:

Csengey Gusztáv és Dr. Masznyik Endre.

Felölös szerkesztő és kiadótulajdonos:

Dr. BARTHA BÉLA.

Szerkesztőtárs:

S. SZABÓ JÓZSEF.

Az egyházpolitikai reformok életbe léptetése.

Közeledik, sőt már itt van október elseje, az állami anyakönyvvezetés és a polgári házasság életbe léptetésének fontos napja.

Ha az életbe léptetés minden akadály nélkül megy, akkor a magyar nép bámulatos józanságáról tesz tanuságot, mert az ultramontanok és reakcionáriusok ezen reformokat oly gyűlöletes színben, annyi hazugság által elferdítve ismertették a néppel, hogy lsten csudája, s a magyar nép rendkívüli világos esze nyilatkozik meg, ha a nép ellenszegülést nem tanusít.

És a reakcionáriusok határtalan izgatási ellenében mit tett a kormány a nép felvilágosítására?! Ugy szólva semmit!

És ha elgondoljuk, hogy a kinevezett anyakönyv-vezetők, és polgári esketésre hivatott közegek nagy része jegyző, kik közül igen sok semmi tekintélylyel nem bír a nép előtt*), más része pedig ultramontrán érzelmekkel van eltelve, — és közülök nem egy nyilatkozott ezen reformok ellen, midőn azok a törvényhozó testületek által tárgyalattak, csak akkor ismerhetjük fel az életbe léphetés nehézségeit. Ha minden simán és fennakadás nélkül megy, akkor a világ minden népei vegyék le kalapjukat a magyar nép előtt, mert ekkor a világ teremtése óta ehhez hasonló nép nem volt.

Soha és sehol ily nagy reformokat ily gyarló közegekkel életbe nem léptettek; soha nem törődött a kormány oly keveset azzal, hogy a vidéken a szabadelvű elemeket erősítse, mint az oly sok tekintetben méltán nagynak nevezett s egyébként a nemzet teljes hálájára érdemes Wekerle-kabinet és ezt részben a mostani ministeriumról is elmondhatjuk, kivételt tán egyedül a miniszterelnök tesz, a ki céljai megvalósítására az eszközökről is gondoskodik.

Szinte boszantó a fővárosi szabadelvű sajtó egy részének magatartása, midőn az elvek magaslatára akar emelkedni, azonban teljes tájékozatlansággal van a módok és eszközök iránt, azt hívén önteltséggel, hogy a nagy közönséget hirlapi cikkekkkel lehet kommandirozni.

*) A jegyzői minősítés kérdésének megoldása, akarájogi képesítés megkövetelése, akár külön közigazg. tanfolyamnak berendezése — s a jegyzői karnak az önkormányzati tisztviselői karba teljes előléptetési joggal való bevétele által — nem is késhtik soká.

Próbáljátok meg, vegyétek ki a nép közül azon állami és megyei tisztviselőket, a kikre a nép hallgat, megfogjátok látni, hogy egyes vidékek csakhamar lángba borulnak.

Soha és sehol önzetlenebbül és oly kevés elismerés és méltatás mellett nem teljesíti kötelességét az állami és megyei tisztviselő, mint nálunk.

Sehol a sajtó egyes táltosai a viszonyok, egyének oly kevés ismerete mellett oly nagy képűséggel nem beszélnek, mint nálunk.

Az állami és megyei tisztviselőkkel önzetlenségben, önfeláldozásban, s a szabadelvűségért való odaadásban hasonló szerepet vitt a protestáns papság!

Lesz-e ezen lelkészi kar iránt igaz elismerés?!

Tartok tőle, hogyha a katolikus főpapságnak csak részben is sikerül az állam és egyház között a különben annyira kívánatos békét helyre állítani, — a protestáns lelkészi kar érdeme feledve lesz.

Nálunk a középsorsu egyének mint a citrom kifacsartatnak és eldobatnak, a mór megtette kötelességét, a mór elmehet.

Bizonyos komor sejtelem borong lelkemen, — mi protestánsok elismerésre nem számíthatunk, legfeljebb egyes nagyuraink és strébereink.

És ha látom, hogy magunk között nem értünk egyet, s egyesek göggye annyi jó akaratot, s törekvést húsít meg, — mindinkább megérelődik bennem azon meggyőződés, hogy sok szép reményről le kell mondanunk, mert idealizmusunk fénylő porát letörli a korlátolt és gonoszak tisztátalan keze.

Azonban bármilyen lesz a jövő, a becsületes férfiaknak kötelességük a haza és a társadalom érdekében helyt állani. Ha méltánytalan lesz is velük szemben kormány, állam-hatalom: nekünk nem szabad, nem lehet elveinkhez hűtlenné lennünk.)*

Egy aggódo liberális.

A gályarabok emléke.

Ott van tehát a hitökért annyit szenvedett hitvallók szerény, de nagy jelentőségű emlékoszlopa a hit két erős vára, a nagytemplom és a kollegium között elterülő em-

*) A cikk írója kétségtelenül tulsötéten színez egyes dolgokat; de erre a közélet jelenségei bírták. Tegyük felszólalását alaptalan pesszimizmussá azok, kik erre hatalommal bírnak s kiket ígértük kötelez. Szerk.

lékkertben, nem messzire az 1849. aug. 2-iki debreceni csata gyászos emlékét jelentő haladkló oroszlántól. A vallási és polgári szabadság vértanuinak emléke nagyon jó helyen van ott egymás közelében. Igen szépen fejezik ki azt a magasztos gondolatot, hogy a magyar refotmátus emberre nézve a vallásnak és a hazának a szeretete egyformán szent kötelesség és egyformán tud élni, küzdeni, tünni, szenvedni es . . . ha kell! . . . meghalni mindenikért!

A nápolyi gályákon szenvedett magyar hitvallók emlékének látható alakban is megörökítését igen szép, igen felemelő gondolatnak tartottam mindig s elejétől fogva tisztelő érzéssel és nagyrabecsüléssel viseltem ugy az eszme megpendítője, nagytisztelű *Balogh Ferencz* theol. tanár ur, mint annak megvalósítója, *özv. Hegyi Mihályné* urnó iránt.

Most is, mikor a tervezett emlék immár megvalósulva áll előttünk, azok közé tartozom, a kik minden tettetés nélkül a legőszintebben örvendezünk a mű sikerültén, mert ebben is egyik eszközét látjuk annak, hogy a városunkban is — fájdalom — fellette meglazult vallásosság és egyháziasság a régi nemes mult magas színvonalára fel-emeltessék.

Epen ezért abban a hitben vagyok, hogy ha mégis egy szerény észrevételet me-rek tenni a már befejezett műre, talán nem eshetem abba a gyanuba, mintha belőlem csakis a kicsinyes gánecsokodás szelleme szólana.

Nekem nevezetesen az emlékoszlop hollandus vonatkozására van egy igen fontos megjegyzésem.

Komoly meggyőződésem ugyanis, hogy az ilyen közokulásra szánt emlékeken a legparányibb tárgyi botlás is nemzedékekre kiható káros következményekkel járhat, mert a nyilvános feliratok minden betűje — teljes joggal — a kétségtelen hitelesség igényeivel áll velünk szemben.

Epen azért látom helyén valónak idejekorán helyreigazítani az oszlop egyik oldalának feliratát, a melynek élén ez a név olvasható:

„Ruyter Adorján.”

Ebben a két szóban két hiba van. Egy kisebb és egy nagyobb hiba. A kisebbik a vezeték névben, a nagyobbik, *a mely ok-velen minél előbb kiigazitandó*, a kereszt-névben.

Annak a nemes lelkű hollandus admirálisnak ugyanis, a ki azokat a mi emlé-künkben is tisztelt nagy elődeinket a nápolyi gályákról kiszabadította, a becsületes családi neve nem *„Ruyter,”* hanem *„De Ruyter,”* (olv. Dö Røjter.) Az a *„De”* az ő neve elől hollandus nyelv törvényei szerint el nem maradhat, mert az nem valami olyan, mint a francia *„de,”* vagy a német *„von.”* a melyek a nemességet jelzik, hanem teljesen hozzátartozik a névhez.

Irhátnék erről egész hosszú magyarázó fejtegetést is, de az ide most nem tartozik. Csak mint tényleg meglévő, de véleményem szerint is kisebb hibát említem föl a *„De”* elmaradását.

A másik, az már jelentékenyebb hiba és semmiféle magyarosító írásmódban nem találhat mentséget. De Ruyter admirálisnak a keresztneve ugyanis nem *„Adorján,”* hanem *„Mihály”* volt. Neki az atyját hívták *„Adrian”*-nak. Mivel pedig a hollandus nyelvben, vagy helyesebben a hollandus

életben az a szokás, hogy a fiuk rendszerint az atyjok nevét is jelzik a magoké után, De Ruyter admirál is így írta nevét: „*Michiel De Ruyter Adriaanzoon*,” vagy még rövidebben: „*M. De Ruyter Adriaanz.*” Ez az utóbbi írásmód adott aztán valószínűleg alkalmat arra a téves nézetre, mintha De Ruyternek „Adorján” volna a keresztnéve.*)

Ezt a tévedést — nézetem szerint — minél előbb ki kell igazítani azon az emlékoszlopon, mert egyfelől egy olyan nagy ember, mint De Ruyter, megérdemli, hogy minden magyar református ember tudja a nevét, másfelől meg az az emlékoszlop, mely az igazság bajnokainak erényét hirdeti, nem lehet egy pillanatig sem — még jóhiszeműleg sem — valótlannak terjesztője.

Megjegyzem még, hogy bár én a legelső pillanatra meggyőződtem az általam itt jelzett tévedésről, mégis hogy felszólalásom annál alaposabb lehessen, írtam ki Hollandiába ottani tudós barátainak, a kik mindenben megerősítették vélekedésemet, sőt az Amsterdamban megjelenő legelőkelőbb napilap a „*Het Nieuws van den Dag*” f. évi szeptember 18-án megjelent 7868. száma az én tudósításom alapján a következő rövid hirt hozza:

„*Te Debrecin in Hongarije* zal 21 September een gedenkteeken worden onthuld ter herinnering aan het bevrijden van de galeien te Napels van eenige Potestantsche predikanten door onzen Admiraal *Michiel Adriaanzoon De Ruyter*, op zijn laatsten scheepstocht in de Middellandsche Zee. Aan de eene zijde van het gedenkteeken staat in marmer gegraveerd de naam „*Ruyter Adorján*” en de afbeelding van eene galei.“**)

Ha az én szavam nem is, a hollandus sajtónak ezen kétségtelenül helyes névirása bizonyosságot tesz az általam itt felderített tévedésről, a melynek mielőbbi kijavítását az illetékes tényezőktől bizton várom és kérem.

Debrecen, 1895. szept. 22.

Dr. Nagy Zsigmond,
főiskolai tanár.

EGYHÁZI ÉLET.

Gályarabok emlék oszlopa felavatása.*)

II.

A gyülesteremből a harangzúgással adott jelre a kollegium és templom közt levő Emlékkertbe vonult a papság és jelen volt közönség, ahová a város népe is nagy számmal összegyűlt a Gályarabok emlékoszobrának átvételére. Ez ünnepély a főisk. énekkar énekével kezdődött. („Téged hiszünk, nagy Istenünk!”) A szép ének elhangzása után Balogh Ferenc hittanár, ez alkalomra felkért szónok lépett a szoborral szemben levő emelvényre s előadta a szobor keletkezésének egyszerű történetét, mely szerint egy protest. úrnő a mult évben olvasván az árvaházi naptárból a gályarabok történetét, tudakozódott azután, ha van-e valahol ama férfiaknak, kiknek szilárdasága, hithűsége nélkül magyar prot. egyházzal ma nem igen beszélünk: van-e emlékoszobor állítva? Mikor megtudta, hogy nincs, elhatározta, hogy szobrot emeltet emlékükné. A nemes gondolatot tett követte, s Gerendai és fia budapesti szobrászok elkészítették a szép emléket s a vallásos lelkű úrnő örömtelt szívvel értesült annak elkészüléséről s adta át azt a főiskolának.

A jeles szónok, Balogh Ferenc, történeti visszaemlékezésekben bővelkedő szép beszédében vázolta a protestantizmus történetét, a gyászszókat s a gályarabok szomorú sorsát, börtönökben való szenvedésüket, 50 napig tartó embertelen utazásukat Pozsonytól Nápolyig; a gályákon való nyomorúságaikat, melyek láttára s hallatára idegen

*) Warga Lajos is „Keresztyén egyháztörténetében” Ruyter Mihálynak írja. S. Sz. J.

***) E sorok tartalma az, hogy Debrecenben, Magyarországon a nápolyi magyar protestáns gályarabok Ruyter M. által, utolsó földközi tengeri útjában eszközölt megszabadítása emlékére emlékoszlopot állítottak.

*) Lásd I. szakaszt a „papválasztásról” 76-ik számunkban.

emberek és tartományok kezdtek minden követ megmozgatni megszabadításukért; míg végre de Ruyter Adriaanzoon Mihály hollandi admirál oldatta le bilincseiket. 41-ből csak 26 maradt életben, ezek sem mehettek még hazájukba, hanem Európa protest. tartományaiban oszlottak el s csak 1681-ben kaptak engedélyt 6 évi gyötrelmes távollét után a hazajövetelre. — A szónoki hévvel, hazafias és vallásos lelkesedéssel, világos nyelven s hatalmas hangon előadott beszéd sok részlete könyekre indította az érzőbb szívű hallgatóságot, ősz püspökünk többször zokogásban tört ki. Valóban igaza is van a szónoknak, hogy ez a lap a világ- és egyháztörténet egyik legmeggrázóbb, de legfellegesebb lapja is. Örök, dicső példa a hithűsége, a lelkiismeret szavának hatalmas erejére, s Isten hatalmának nagyságára s igazságának kétségbevonhatlan voltára.

Debrecen város iránt való hálás, meleg szavak kíséretében adta át szónok a szobrot, Debrecen polgármesterének s általa a városnak, oltalmába ajánlván azt. A polgármester néhány szóban kijelenti, hogy átveszi a város nevében a szobrot s oltalmába fogadja s a Csokonai-kör gondjaira bizza.

Ezután a püspök intézett néhány szót az egybegyűlt papsághoz és közönséghez. „Ide vezettek ifju lelkészek, hogy itt valóságokhoz való hűségben erősödjete, azért szenvedni, meghalni tudjatok. Hozza ide minden prot. szüle gyermekeit, s mondja el nekik e szobor oldalán nevek által is megörökített rabok történetét.” Köszönetet mond a városnak, az alapító nőnek s áldó fohással zárja be az ünnepélyt.

Ezután felhangzott az ének, a 46. zsoltár, s emelkedett, hitben erősült lélekkel s nemes elhatározásokkal távoztunk el a szép emlékoszortól. — Az ünnepély folyamán alatt három koszoru helyeztetett el, melyek közül a legszebb a leányiskola koszoruja volt, melyet két ártatlan kedves kis leány, mint két mentő angyal helyeztette a szoborra.

III.

Délben fényes bankett volt az Angol királynő nyári éttermében, melyen 110 teríték mellett a püspök és esperesi kar, egyh. kerületi képviselők, theol. tanárok, városi notabilitások s a felszentelt papság csaknem teljes számban vettek részt. Sőt voltak nők is, kedves szép asszonyok, 11 ifju társunk 11 védangyala, névsor szerint Csapó Péterné, Dávid Gvuláné, Kassay Béláné, Ladányi Endréné, Nagy Lajosné, Pap Gusztávné, Sipos Józsefné, Szabó Józsefné, Szőlősi Imréné, Tabajdi J.-né és Vékony Sándorné. Üdvözlőjük ezen kedves nőket; vajha mind ugyanigy jelenhettünk volna meg életünk ezen nevezetes ünnepélyén. — A banketten beszédeket mondtak: Szabó János békésbányai esperes, a püspökért; a püspök az egész társaságért, sőt minden emberért; megható volt azon kijelentése, hogy ő talán bucsu-kézzsoritást adott a felavatott lelkészeknek. *Lukács* f.-szabólesi esperes a nemeslelkű Hegyi Mihálynéért s a jelenlevő hölgyekért. *Ladányi* Endre alkalmi verset olvasott. *Balogh* Ferenc az ujkori papí hivatásról beszélt s az ifju papokért. *Lukács* Ödön a magyar prot. jövőjéért. *Szikszay* András ibrányi lelkész a debreceni főiskoláért s tanári karért. *Fekete* Gyula a püspökért, Csapó Péter a sárospatakiakért s főiskoláért üritettek poharat.

Szikszay András
ibrányi lelkész.

Martirok szabadulása.

Az „Egyetértés” szept. 18-ki 255-ik száma a nemzetiségi martirok szabadulása, — s a Debrecenben a protestáns predikátor martiroknak özv. Hegyi Mihályné által állított emlékoszlop leleplezése alkalmából — tárcájában szép és hű történetét közli a nápolyi gályákra hurcolt protestáns lelkészek martírúmának. Összehasonlítást tesz ezek szenvedése- és azoké közt, a kik előtt most uyított meg a váci és szegedi börtönök ajtajai. „Csak meg kell nézni — ugymond — ama jól táplált piros pozsgás martirokat,

*) Sárospatakon végzett.

kik előtt tegnap nyílt meg az államfogház ajtaja és tisztán lehetünk, miben is állhatnak az ő szenvedéseik és kínzatásai, mikről oly szívesen cikkeztek némely külföldi ujságok. Kár igazán, hogy ama lapok szerkesztői nem látják őket most, a szabadulás pillanatában. . . De az az emlékoszlop, mit Debrecenben mostanában lepleztek le, kétszáz év előtti embertelen dolgoknak is szégyenszóla amellet, hogy a jellemzilárdaság és a lángoló hit erejének megdicsőülését hirdeti mint egy szent oltár. S a szégyenletes emlék még kinzóbb, ha meggondoljuk, hogy magyar emberek is bele voltak keveredve abba a kegyetlen hajszába, melyet a bécsi udvar indított ama szerencsétlen hitvallók ellen, kik méltán tekinthetők a lelkiismereti szabadság legdicsőbb hőseiül, mert bűnik nem volt semmi, ártatlanul vádoltattak, s ha menekülni akartak volna a legszörnyűbb sorstól — egyetlen szavukba került volna csak. De nem mondták ki.”

Az egyetlen szó, melyet ki nem mondtak a „hittagadás” lett volna! Nem mondták ki, mert életüknel jobban becsülték szent meggyőződésüket, a lelkiismeret-szabadság szerelmét. Ők voltak a martirok valóban, az eszme és érzés vártanui és törtetlen konfeszszorai!

Tekintsenek azok mohosult sirjába 200 év után, melyben a békeesség nyugalmában szunnyadnak azok a protestáns martirok; tekintsenek arra a debreceni oszlopra, mely dicső emlékeket hirdeti, — megszolidult humánus korunk Zichy Nándorai, kik a magyar róm. kath. vallás elnyomatását jajveszékelve hirdetik, s a haza vallás-egyenjogositó törvényei ellen izgatnak; s ha van bennök emberi, hazafiai, s a szeretet Krisztusi vallásának szívéből és lelkéből csak a legkisebb mérvben is: elszégyenülve fogják mondani, hogy a magyar törvények, melyek kizárják hazánk földéről amaz iszonyuságok lehetőségét is örökre, magas intenciójuk által tiszteletre méltók, kiengesztelik az üldözöttek szent árnyait, eltöltik az élők keblét azon boldogító tudattal, hogy ez a haza most már törvényei által minden gyermekének szerető édes anyja! melynek békéje ellen izgatni nem emberi, nem hazafiai, de nem is keresztényi erény, hanem minden tekintetben undok bűn.

A dunamelléki ev. reform. egyházkerület gyűlése.

— Saját tudósítónktól. —

(Első nap.)

Budapest, 1895. szept. 21.

A dunamelléki ev. reform. egyházkerület f. hó 21-én d. e 10 órakor tartotta megnyitó első rendes gyűlést a Lónyay-u. ref. főgimnázium dísztermében Szász Károly püspök és Sárközy Béla, a külső somogyi egyházmegye ujjonnan választott gondnoka kettős elnökléte alatt.*)

A főpásztori buzgó ima elhangzása után Szász Károly egyh. elnök megható szavakban adott kifejezést ama kimondhatlan esapásnak, mely a legmagasabb főhercegi családot s vele együtt a magyar nemzetet is érte a „*jövendő hadvezére*” halálával. Az egyházkerület egyhangulag elhatározta, hogy részvétiratot intéz a fenséges családhoz, s fájdalomnak és az elhunyt főherceg iránt érzett szeretetének jeléül László főherceg emlékét jegyzőkönyvileg is megörökíti.

Ezután következett a Kenessey Béla kolozsvári theol. ak. igazgató-tanár lemondásával megüresedett egyházmegyei aljegyzői állás ideiglenes betöltése Lévy Lajos sárkereszturi lelkész személyében, míg a rendes választás határidejéül 1896. január 15. tüzetett ki. — Az 1894. dec. 20-án tartott lelkési pótvizsga eredményének kihirdetése után olvastattott a f. évi szept. 18. és 19-én megejtett kápláni és lelkési vizsgákról szóló jelentés. Mindkét vizsga fényes eredményel sikerült, s e helyen megemlítjük, hogy a második lelkési vizsgát letettek között volt egy róm. kath. lelkész is, ki Kamerun-

*) Gr. Tisza Lajos egyh. ker. főgondnok — be- tegsége miatt — nem lehetett jelen. Korrektor.

ban hosszabb ideig misszionárskodván, egyházunk kötelékébe tért át.

A gyűlésnek legkiemelkedőbb része volt a püspöki jelentés, melynek minden egyes szava feszült figyelmet s általános élénk tetszést keltett. Új viszonyok, lényeges változások küszöbén állunk — mondja a jelentés — az egyházpolitikai törvények szentesítése után, s igen fontos kérdés, hogy mennyiben, vagy egyáltalában lesznek-e e változások jótékony hatással egyházunkra? Nem félünk a jövő változásoktól, ismerjük az új intézkedések szükségességét, mely az egyetemes magyar nemzet érdeke s melyet a protestáns szabad gondolkodás mindig csak elősegíteni törekedett. S ha eleinte aggodalommal tekintünk is a jövőbe: most ragaszkodjunk a magyar állam szentesített törvényeihez, egyszersmind fáradságot nem ismerő buzgalommal szolgáljuk egyházunk ügyeit, s Isten áldása nem fog elmaradni! (Élénk helyeslés.) A jelentés szél végül az egyházi életéről, az országos gyámintézet ügyéről, az egyh. értekezletekről és az egyh. kerület halottairól.

Élénkebb vitát keltett a második lelkészi képesítő vizsgát a rendes időnél néhány hónappal későbbben tett két segédlelkész, Haypál Benő és Bárdy Pál kérvénye, hogy t. i. lelkészi minősítések azon időtől számítottassék, mint a rendes időben vizsgázottaké. Konez Imre, Baksay Sándor, Adám Kálmán esperesek és Szilády Aron egyh. kerületi főjegyző hozzászólásai után — tekintettel az alapos indokokra, — a segédlelkész urak kérelmének hely adatott.

A gyűlés ezután a kápláni vizsgát eredménytelenné letett ifjak minden lelkészi teendőik végzésére lett felhatalmazásával és a bizottságok megalakulásával d. u. 1 órakor véget ért.

A lelkészavatás f. hó 22-én ment végbe. Felszenteltetett a következő hét egyén: Szabó Károly paksi, Tóth József német-gyöngyi, Gaál Lajos bodméri, Nyikos Lajos dobozi, ifj. Kelecsényi Mihály Szt.-Lászlói, Pap Zsigmond veresmarti és Kármán Lajos keői lelkész. Az ünnepi beszédet Lévy Lajos sárkeresztúri lelkész tartotta.

A resiozal ev. reform. egyház isteni tiszteleti helyül és lelkészi s tanítói lakásul is szolgáló iskolai épülete költségei fedezésére, folyó évben, belügyminiszteri engedéllyel, lelkész által a következő adományok gyűjtettek:

A kecskeméti ev. ref. egyházban gyűlt 202 frt 92 kr., A budapesti ev. ref. egyházban 154 frt 80 kr., A nagykovácsi ev. ref. egyházban 186 frt 51 kr., A monori egyház s egyesek adománya 7 frt, A ceglédi ev. ref. egyházban gyűlt 219 frt 37 kr., A nagyabonyi egyház adománya 2 frt, Az ócsai egyház s egyesek adománya 6 frt 50 kr., A nagykovácsi tanítóképezdei tanárkar adománya 3 frt, Nagy-Kőrösről Técsi Lajos egyházi jegyző ur küldeménye 3 frt 75 kr., A szigetmentmiskolci egyházban gyűlt 94 frt 6 kr., A ceglédi ev. ref. egyház s egyesek adománya 10 frt, A szabadszállási ev. ref. egyház adománya 5 frt, A tassi ev. ref. egyházban gyűlt 60 frt 3 kr., A makádi ev. ref. egyházban gyűlt 52 frt 4 kr., A dömsödi ev. ref. egyházban gyűlt 36 frt 14 kr., A szalkszentmártoni egyház adománya 5 frt, A sólti egyház adománya 20 frt, A dömsödi lelkészi hivatal utólagos gyűjtése 5 frt 48 kr., Nsgos Szerb György országgyűlési képviselő ur gyűjtése 150 frt, A nagykovácsi takarékpénztár adománya 10 frt, Dr. Duka Tivadar ur adománya Londonból 5 frt, Összesen: **1238 frt 60 kr.** mely kegyes adományokért, ugy az adományozó egyházak közönségének s egyeseknek, mint a segélygyűjtésre engedélyt adott városi tisztviselő uraknak s a gyűjtésben engem támogatott nagytiszteletű egyháztanácsok és lelkész uraknak, különösen pedig a más hitfelekezethez tartozó segélygyűjtő Nagyságos Szerb György országgyűlési képviselő s csecsemőkorát élő egyházunkról a távolból is megemlékező Dr. Duka Tivadar urnak, kedves kötelezőségemnek ismerem ezúton is hálás köszönetemet nyilvánítani egyházunk nevében.

Resicán, 1895. szept. 16.

Zöld József,
ev. ref. lelkész.

Zelenka Pál, a tiszai ág. ev. egyházkerület újra megválasztott püspöke a f. hó 25-én megnyitott miskolci kerületi gyűlésen nagyszabású programbeszéddel fogadta el a választást, melyet lapunk jövő számában közölni fogunk. De már előre jelezzük, hogy a püspök beszédében visszautasítja a polit. lapok némelyikének azon állítását, mely szerint politikai okokból mondott volna le. Fontos nyilatkozatot tesz a Dunáninnenről a Tisza-kerülethez csatolt esperességekkel szemben követendő magatartásra nézve kifejtő programját a theologiai s tanítóképezdointézetekre, az egyházak háztartásának, a lelkészi fizetéseknek, a lelkészi és vallásnári nyugdíjügynek korszerű rendezésére nézve s az állam elengedhetlen kötelességének tartja, amit lapunk is követel: az 1848. 20. teikk megfelelő valószínűsítését.

A lipői ev. esperesség, mely eddig tudvalevőleg a pánszláv egyházmegyékhöz tartozott, mint illetékes forrásból értesülünk, felhagyott az ev. zsinati törvények elleni resistenciájával s tetleg belép a Tiszakerületbe. Reméljük, hogy e példát a többi „szakadárak“ is követik.

A tiszántuli ev. ref. egyházkerület közgyűlése.

A tiszántuli ev. ref. egyházkerület ez idei őszi rendes közgyűlést f. szept. hó 21—26 napjain Debrecenben a főiskola dísztermében tartotta meg, Kiss Aron püspök és gróf Dégenfeld József elnöklése alatt, minthogy ugy az egyh. ker. főgondnok, Vályi János, mint Tisza Kálmán is hiányoztak a gyűlésről. A 21-iki gyűlésnap az ifjú lelkészek felszentelésének s a gályarabok emléke átadásának volt szentelve s ezekről már előbb adunk tudósítást, illetve más helyen most adunk; a 21-iki délután s illetve 22-ike pedig a bizottságok megalakítására s az előkészítő munkálatokra volt fordítva.

A tulajdonképeni tanácskozások tehát csak hétfőn kezdődtek. A gyűléseken a jegyzői tisztet Tóth Sámuel, Elek Lajos, dr. Farkas Antal és dr. Bacsoni Lajos helyett dr. Kovács Sándor teljesítették. A jelen voltak közül főleg az esperesi kart, mely teljes számban volt jelen, György Endre, Jóó István, Ujfalussy Béla, Rásó Gyula, Armos Bálint, Lengyel Imre, Szunyogh Szabolcs, Széll Farkas, Gencsy Albert, Uray Imre, Szinay Gyula, Kiss Elek, Zsigó Endre, gr. Dégenfeld Sándor, Madarász Imre, Garzó Gyula, Soltész László, Görömbey Péter, Kallós Tivadar neveit; jelen voltak az összes debreczeni ev. ref. lelkészek, a debreceni főiskola s vidéki gimnáziumok tanári képviselői s érdeklődő közönség.

Kiss Aron megnyitó beszéde a gyűlés fontosabb tárgyaira mutatott rá, különösen a lelkészi nyug- és gyámintézet alapszabályaira, a bölcsészeti fakultás kérdéseire, az egyházpol. törvények életbeléptetése folytán teendő intézkedésekre. Kegyes szavakat szentelt László főherceg emlékének, valamint az egyházkerület s a főiskola hallottjainak is: a nagy alapító Kovács Ferencnek, György Elek főiskolai pénztárnok és Fráter Gyula e. m. tanácsbíró emlékének. Viszont a közgyűlés, örömet és köszönetet tolmácsolta a püspöknek azért a kitartó buzgóságért, melylyel a lelkészavatás magasztos, de nehéz feladatát vezette. Elrendelték ezuttal a szavazást a Kovács Ferenc halála s Illyés Bálint lemondása folytán megürült tanácsbírói állásokra. A Lengyel Imre és Ujfalussy Béla között elrendelt második szavazás eredménye szerint Ujfalussy Béla 361 szavazattal 358 ellen lett e. ker. tanácsbíróvá.

Az érmelléki egyházmegye Zsigó Endrét, a nagybányai gr. Dégenfeld Sándort választotta főgondnokává.

A hétfői gyűlésen tették le az esküt az egyházkerület által is megerősített új főiskolai tanárok: Nagy József, dr. Bartha Béla és dr. Kérészy Zoltán, a mint ezt lapunk más helyén is megírjuk. A közgyűlés élénk helyesléssel kísérte dr. Bartha Béla beszédét, melyben mindhármuk tanári programját a haza, egyház és tudomány iránt való lelkiismeretességet, hűséget hangoztatta s az egyéni és tanári élet tisztaságát, mint a melyek együtt képezik a protestáns iskolaügyi autonómia igazi tartalmát s különböztetik meg a szabadosságot a szabadságtól s a

felesküdt tanárokat meleg kézzorítások fogadták az új otthonban. A közgyűlés a kultuszminiszter leiratával szemben fentartja a kerület ama jogát, hogy állami tanítóképzőben végzett ifjaktól a vallásból s egyházi énekből vizsgálatot követeljen, a mi a szentesített törvények 423. §-án alapszik.

A közalapi segély-kérvények is elintéztet nyertek, s a közgyűlés e tárgyban elfogadta a konventhez fölterjesztés végett az esperesi kar javaslatát; a rendkívüli államszegélyből adandó segélyeket pedig megállapítva, a Baldácsy-alap jövedelmének felosztását tndomásul vette, s megállapítva az egyházkerületi közpénztár bevételét 13404 frt bevétellel, s 11156 frt kiadással.

Különösen fontos tárgyat képezték a kerületi gyűlésnek az ev. ref. püspökök javaslata az egyházpol. reformtörvények tárgyában s ezzel kapcsolatban a nagybányai — s érmelléki egyházmegyékhöz tartozó — lelkészi javadalmak pótlása s a heves-nagy-kunsági és a szabolesei e. m. javaslata a zsinat összehívása tárgyában. A püspöki javaslat lényeges intézkedései beolvadnak az egyházkerület határozataiba; a lelkészi javadalmak pótlására-törekvés benne van ama határozatban, mely Kiss Albert indítványára, György Endre helyeslő felszólalására hozott: keresztessék meg a konvent az iránt, hogy az 1848. t. cikk végrehajtassék; a zsinatra nézve pedig, Széll Kálmán felszólalása után oly végből keresi meg a közgyűlés a konventet, hogy mivel nemcsak az egyházpolitikai reformtörvények által teremtett új helyzet, hanem más fontos ügyek is követelik a törvényhozási rendezést, a konvent tegyen lépéseket az összehívás előkészítése végett.

Az egyházi főadminisztratív testület összeültéig azonban maga az egyházkerület tette meg a szükséges ideiglenes intézkedéseket, egy bizottságot küldvén ki, melynek tagjai Kiss Aron püspökön kívül Szabó János, Széll Kálmán, Lukács Ödön, Csiky Lajos, Kovács Sándor dr. és Bartha Béla dr. voltak, E bizottság feladata az volt, hogy az esperesi kar idevágó munkálata alapján ideiglenes tájékoztatót szerkesztszen a kerületbeli ev. ref. lelkészek, aztán a hívek részére, mely utmutatóul szolgáljon a teljesen új helyzetben. A lelkészekhez intézett tájékoztató meg szerkesztése dr. Bartha Bélára, az ezzel összhangozó másik tájékoztató szerkesztése Csiky Lajosra bízott s a bizottság ezeket elfogadván, azonnal nyomdába adta s még 26-án expedáltattak is a püspöki hivatal által.

A lelkészekhez intézett tájékoztatót előfizetők számára ide mellékeljük lapunkhoz, mert e tekintetben a költség kérdését mellékesnek tartottuk; a hívekhez intézett tájékoztatóból pedig — amely lényegében természetesen az előbbivel egyezik — másutt adunk kivonatot.

A két munkálatot a napi sajtó mindjárt megjelenése után rendkívül kedvezőleg fogadta, mint az egyház szeretetének s a szentesített törvények iránti tiszteletnek szóló bizonyosságait. A „D. E.“ így ír róluk:

„Az egész **Ideiglenes tájékoztató** hü kinyomata a hazaszeretettel és a törvények iránt való tisztelettel egybekötött vallásos érzületnek és mindenestre hatalmas előmozdítója lesz a körlevél annak, hogy az egyházpolitikai törvények életbeléptetésének küszöbén a papság által felvilágosított hívek hódolattal alkalmazkodnak a szabadelvűség követelményeihez.“

Természetes, hogy a kerület csak ideiglenes intézkedéseket tett; a gyökeres változtatásokat a konventnek, esetleg a zsinatnak tartván fen.

A nagybányai egyházmegye tekintettel szegénységére s arra, hogy idegen felekezetek s nemzetiségek közé van ékelve, államszegélyének 500 frttal felemeltetését kéri. A kérés az államszegélyből nem teljesíthető, hanem a kerület háztartását ellenőrző bizottság ad a forrásról javaslatot. Vajha megtalálná, — fontos felekezeti s nemzeti érdek követeli!

A lelkészi gyámintézet ügyében elfogadta a közgyűlés az e célból kiküldött bizottság javaslatát s az erről szóló határozatot a konventhez terjesztetik föl.

A debreceni ref. egyház tudvalevőleg némi összeütközésbe került a hajdumegyei tanfelügyelőséggel a statisztikai adatok részletes kiszolgáltatásának kérdésében, melyek végett az iskolaszékhez s nem a fentartó testületekhez fordult. A miniszterhez felírnak, hogy a tanfelügyelőség ez ügyben nem a helyes utat választotta s az illetékes hatósághoz forduljon.

Elfogadta az egyházkerületi gyűlés Jóó István ker. középiskolai felügyelőnek a gimnáziumok állami felügyelete tárgyában készült javaslatát.

Jelentékeny vitát idézett elő a kántori s tanítói fizetéseknek külön választása is. Igen helyesnek tartjuk azt a felszólalást, mely nem félti a ref. egyház iskolai vagyonát az állam által való elkobzástól. Az a vagyon az egyházzal kell, hogy maradjon a tanügy államosítása esetén is.

A nagyváradi és szatmári felsőleányiskolákat 10-10 ezer forinttal fogja megsegíteni a kerület. Valóban szép példája a protestáns áldozatkészségnek! . . .

A debreceni főiskola számos fontos, de a nagy közönséget mégis kevésbé érdeklő ügye, aztán díjlevél ügyek nagyszáma képezték a gyűlés többi tárgyait, nem is említve a feltűnő sok fegyelmi s bírósági ügyet.

Az ev. ref. egyház kerületel a püspökök utján nagy fontosságú utasításokat adnak ki lelkészeknek s a híveknek azon teendőket s magatartást illetőleg, melyeket az egyházpolitikai törvények által előírt új helyzetben szem előtt kell tartaniok. Vettük Kun Bertalan tiszáninneri püspöknek kerülete híveihez intézett főpásztori levelét, mely az agg püspök s a kerület igazán protestáns s igazán magyar gondolkodásáról tesz tanubizonyosságot s ugyancsak az ő, kerülete lelkészei részére kiadott utasításait; olvassuk a dunamelléki egyházkerület hasonló munkálatát (melyet sajnálatunkra nekünk meg nem küldtek, a mit nem is követelhetünk, de a protest. közérdeknek teljesített szolgálatunk önzetlensége folytán kétségtelenül jól is esnek, célszerű is volna). Miudkettő teljesen meg-egyeznek alapvonásaiban a tiszántuli kerület által kiadott tájékoztatóval; a leglényesebb különbség abban áll, hogy a tiszáninneri és a dunamelléki utasítások a stóliák megfizetését szabad tetszésre bízzák, a tiszántuli pedig — a konvent intézkedéseig — érintetlenül hagyja. **Az egymástól teljesen függetlenül készült utasításokat a lángoló hazaszeretet és törvénytisztelet jellemzik.**

A tiszántuli ref. egyházkerület püspöke, Kiss Áron által a hívekhez kibocsátott s szept. 29-én a templomok szószékeiből kihirdetendő „Tájékoztató utasítás” reá mutat azon nehéz küzdelmekre, melyek a reformtörvények létrejöttét megelőzték s hogy a protestáns egyház tulajdoni része ezen, a felekezeti egyenlőség létesítésében oly messze kiható törvények létrejötte mellett lelkesen küzdött s így azok nem is ellenkezhetnek a protest. egyház hitelveivel. Teljesítsük hazafiúi s állampolgári kötelezéseinket, de mellettkül nem szabad a vallási kötelezettségeket sem elhanyagolni. Különösen sürgeti a polgárilag megkötött házasságok azonnali egyházi megáldását, a született gyermekek megkeresztelését, az egyházi temetést, — a vegyes házasságból származó gyermekek vallására vonatkozólag azt, hogy ha nem adhatja át a protest. fél összes gyermekeit saját egyházának, legalább a neméhez tartozókat ne engedje át más felekezetnek. A vallásos hit magasztos ihlete, a haza igaz szeretete, az állami törvények tisztelete, a hang nemessége jellemzi e lelkes fölhívást.

UJDONSÁGOK.

Újraéledő kör. A debreceni tanári kör, mely mint az országos középiskolai tanár-egyesület fiókja a múlt évben kezdette meg működését, ez iskolai évben is folytatni fogja munkásságát. — F. hó 29-én vasárnap délelőtt 10 órakor tartja alakuló gyűlését, melyen megválasztja tisztikarát és bizonyára

kitűzi a folyó év munkaprogramját. — Reméljük, hogy a kör, mely mindjárt fennállása kezdetén megmutatta életre valóságát, az idén is megmarad feladata magaslatán és nagyban hozzá fog járulni a debreceni tanügyi élet élénkítéséhez.

A „Csokonai-kör” értekezlete e hó 29. d. u. 4 órakor gyűlést tart az 1895/96. évi munkaprogram megbeszéléséről.

Kis-Ráskán (Zemplénmegye) mint levelezőnk írja, f. hó 15-én volt a ref. templom felszentelése. Imát Tóth Ferenc deregyői lelkész, ünnepi beszédet Gyarmathy Soma egyházmegyei főjegyző mondott. Az urvasorát Ujj István és Péter Mihály lelkészek osztották ki; istentisztelet után Lónyay Gábor e. m. tanácsbíró 60 terítékű ebédet adott, melyen a szép tósztok nem hiányoztak. Majd táncmulatság következett s a szép ünnepi nap 200 frtot hozott az egyház javára is.

A kerékpározás nagy veszélynek néz elébe. Fővárosi hír szerint ugyanis egy, gyaníthatólag e sporttal ellenszenvező városatyja, a legközelebbi közgyűlésen megadóztatása iránt indítványt szándékozik tenni.

Tengeri rablók még most is vannak. Londonból ugyanis a Reuter ügynökség tudósítása nyomán azt újságolják, hogy a „Virgen de los Angelos” kis brit tengeri hajót a kalózok Alteneas szigettől nyolc mérföldnyire teljes széleséig mellett megtámadták, s összes rakományától, vitorláitól és 800 dollárnyi összegtől megfosztották.

A „Magyar osztályorsjáték” első húzása október 16-19-ig lesz Budapesten a kormány felügyelete és egy kir. közjegyző jelenlétében a „Vigadó” termében.

A katonai brutalitás legalább az altiszteknél mégis megkapja tehát büntetését. Az „Ugoesa” lapból ugyanis olvassuk, hogy Csorba György közhuszár, egy évre szabadságot tartott gyengesség miatt. Nevezett hazajöve dr. Batizi főorvosnak elpanaszolta, hogy nem a testi gyengesség a baja, hanem az, hogy Milián János nevű káplárja pálcával folyton verte s a főorvos őt megvizsgálva konstatálta, hogy egész teste össze volt verve. A látelvet az alispán a honvédelmi miniszterhez felküldé, honnan f. hó 16-án megérkezett a válasz, mely szerint nevezett Milián szakaszvezető a hadbírósg által közhuszárrá lefokoztatott, magasabb zsoldra és rangra többé igényt nem tarthat; ezenkívül két évi nehéz és súlyosított börtönre ítéltetett, mivel nemcsak Csorbát, hanem több alantasait testileg bántalmazta.

Az „Óralló”, mióta Debrecenbe átköltözött, rendkívül sokat nyert tartalom és aktualitás dolgában. Önálló cikkek, érdekes tudósítások bő mértékben özönlének a szerkesztőséghez, ami legőszintébb örömmünkre szolgál, mert a közönség s az általunk képviselt eszmék hü szolgálatát teszi lehetővé. Most különösen, az egyházkerületi gyűlések s ev. püspökválasztások idején az egyházi események foglalják le lapunkat, mely ezek folytán egyidőre inkább befelé, intenzíve, semmint kifelé, extenzíve kénytelen foglalkozni. Ezek tették szükségessé mai, természetesen költséges mellékletünket is. Az is nagy örömmünkre szolgál, hogy vállalatunk valóban azzá lehet, ami lenni akar: **a magyar protestantizmus organumává.**

Mindenesetre őszinte örömmel tölt el, ha egy vidéki laptársunk, a „Debreceni Ellenőr”, melylyel a szíves kollegiálitáson kívül semmi egyéb viszonyban nem vagyunk, így ir lapunkról:

„Az „Óralló” e magas irodalmi színvonalon álló, kétszer hetenként megjelenő politikai, szépirodalmi és közgazdasági lap, mai számában a magvas közlemények egész sorozatával kedveskedik az olvasóközönségnek. Az aktualis és politikai élet nagy eseményeit felölélő cikkelyein kívül valódi lelki élvezetet találtunk Kérészy Zoltán dr. debreceni jogtanár „A jogtörténet fejlődése” c. beszédében, melyet megnyitó előadása alkalmából mondott el hallgatói előtt. A tudás biztos erélyével, világos eszmemenettel fejtegeti a jogtörténet becsét és sikereit, kérve nagyszámu hallgatóit, hogy e fontos tantárgyat odaadó figyelmükre méltassák. Emellett

találunk még sok más rovatot is, élénken szerkesztve, miért is a legjobb lélekkel ajánljuk olvasóink figyelmébe az „Óralló”-t, melyet **Bartha Béla dr. szerkesztő** nagy tudásával és munkakedvével napról-napra igyekszik a megkezdett magas színvonalon megtartani.”

A dunamelléki ref. egyházkerület gyűléséről szóló tudósításunkat tárgyhalmazzalatt a jövő számban folytatjuk.

Országgyűlés.

A képviselőház ülése f. hó 26-án. Az új ülésszakot megnyitó első gyűlés, melyen Fejérváry br. kivételével valamennyi miniszter jelen volt, elhatározta, hogy az elhunyt László főherceg családjához részvétiratot intéz. Ugron Gábor interpellált amiatt, hogy a Balla képviselő lemondása későn tétetett közé; Szilágyi Dezső felvilágosítása kimutatta Ugron panaszáinak alaptalanságát. Majd ismét Ugron sürgette meg a miniszterelnököt, hogy adjon választ Bartha Miklós azon interpellációjára mért nincs a magyar miniszterelnökök arképei közt a Bathyhányi Lajosé? Bánffy br. erre a leghatásosabb feleletet adta, — hogy már is ott van, méltó helyen. De az kétségtelen, hogy ez ügyben szükség volt az ellenzék sürgetésére, mert majd megkorrigálták tulzott loyaltásból a magyar történelem egyik legdicsőbb korszakát. A ház hétfőn folytatja üléseit s mindjárt kezdetben egyházpolitika lesz.

Főrendiház ülése szept. 26.

Délután egy órakor a főrendiház ülésezett. Röviden végzett. Alva végig hallgatta a királyi kéziratot, aztán a bejelentéseket, a melyeket tudomásul vett. László főherceg halálára vonatkozólag a képviselőházhoz hasonlóan intézkednek.

POLITIKAI SZEMLE.

Belföld.

A királyi feleletek, melyeket ő felsége nyilvános és hivatalos küldöttségeknek hódoló tisztelgések alkalmával szokott adni, oly fontossággal bírnak, hogy azokban nemcsak a király és kormánya összhangzata, hanem a király bensőleg átértett személyes rokon, vagy ellenszenve is megnyilatkozik, legalább ez utólsók a királyi feleletből nyomosan következtethetők, s nagy befolyással lehetnek, vannak, kell lenniök különféle — most különösen egyházak és nemzetiségek véleménye és öntartása alakítása és irányítására.

Legközelebb a kolozsvári királyi feleletek bírnak előttünk ily elhatározó fontossággal.

Felemelő a mit ő felsége a református küldöttségnek a hazafias és alattvalói törhetlen hűség kijelentésére adott válaszul: „Hódolatuk és hű ragaszkodásuk nyilvánítását azzal a biztosítással viszonzom, hogy egyházuk érdekeit mindenkor meleg rokonszenvvel kísérem. *Nem kétlelem* egyébiránt, hogy önök és hittársaik az imént kifejezett hű és hazafias érzelmeiket a gondjaikra bizott nemzedékben is ápolva, ezáltal az ország felvirágozására *mindenkor hazafias buzgósággal* fognak *közreműködni*. Szintilyen értelemben hangoztatta az *unitáriusok* kijelentésére, ezekben „trón iránti hű ragaszkodás és a valódi hazafiaság tanusítása” iránt *nem kételkedő* elismerését, valamint számok csekélységét nem tekintve, jóindulata változatlan megmaradását. Birja tehát ott az erdélyi részben e két felekezet a király feltétlen bizalmát, rokonszenvét, mely kétségkívül ezek hű és hazafias törvénytisztelőknak, miként legszebb jutalma, ugy mindenkorra is törhetlen szilárdságuk biztosítéka.

A *róm. katolikus* status küldöttségének adott felelete már nem ily feltétlen bizalmat fejez ki: „hűségök biztosítását *erős zálogaként* veszem annak, hogy az *egyház és állam oltalmára* irányzott atyai törekvéseimben önök is hagyományos *hazafiasággal* mindenkor támogatni fognak.

A gör. kat. román klerust pedig az az óhajással biztosítja változhatlan jó akarataról: „hogy a trón iránti hűség, a törvények tisztelete, s a közös anyaország szeretete legyen mindenkor vezérszavak működésüknek. Nem kétli, hogy ez óhajás náluk és hűveiknél készséges viszhangra fog találni, s hogy annak teljesítése által jövőre is biztosítani fogják magoknak azt az oltalmazó kegyelmet, melyet ez ideig élveztek.”

A gör. kat. román klerusnak kifejezetten is ad irányt, „mely abban összefonódott, hogy minden felekezet, nemzeti különbség nélkül egynek érezze magát és egygyé forradjon a trón iránti hűségben a közös anyaország szeretetében, a törvények tiszteletében és a hazafias kötelek teljesítésében. E célnak hű követését most a legmelegebben ajánlja és elvárja, hogy nagy befolyásukat hűveikre csak ebben az irányban fogják felhasználni” — ez értelemben biztosítja őket és hűveiket változhatlan kegyelme és jó akarataról.

Az ág. ev. egyház küldöttsége Müller püspök által német nyelven mondott üdvözlőre a király szintén német nyelven felelt. „Megelégedésemet fejezem ki, hogy vára-közösomnak, melynek itt nyolc évvel ezelőtt kifejezést adtam — saját jól felfogott érdekei és hazafias kötelekérzetüktől vezéreltetve megfelelni íparkodtak; minthogy az államélet összes tényezőinek közös célra törekvő együttműködése képezi biztosítékát az egyesek érdekei megóvásának és előmozdításának mindenkor örülni fogok, ha önöket ez irányban védelmem és oltalmamban részesíthetem.”

Különösen kielégíthette az izraelitákat is a vallás felekezetei sorában először fogadott küldöttségeknek adott királyi válasz: „Megelégedésemre szolgál, hogy hittársaik Magyarország erdélyi részeiben is zavartalanul élvezik a törvény és oltalmam által biztosított jogokat, s nem kétlem, hogy közhasznú tevékenység, úgy mint önzéstelen hazafias érzelmek által továbbra is ki fogják érdemelni polgártársaik tiszteletét és jóakaró királyi kegyelmemet, melyre valláskülönbség nélkül alattvalóim számíthatnak.”

Csak megemlítjük a cs. és kir. katonai, m. kir. honvédségi, csendőrségi tisztikart Kolozsvár, Kolozs-Bihar megye, Nagyvárad, Szilágy, Szolnok-Doboka, Beszterce-Naszód, Torda-Aranyos, Maros-Torda megyék és törvényhatóságok tisztelgését; de mégis jól esik kiemelni a kir. feleletek közt Hollós Mátyás királyunkra, mint dicső emlékü királyi elődjére történt kegyelmes megemlékezést; az egyetemi tanárikar, erdélyrészi gazdasági egyesület, EMKE. küldöttsége, Vöröskereszt-egyesület, ügyvédi. közjegyzői, keresk. és iparkamara, kir. bíróságok, tanáriak, keresk. minisztérium alá tartozó hivatalok, erdőgazgatóság, kulturmérnökség, gazdasági tanintézetek küldöttségei hódoló üdvözlését; melyek oly hosszú sorban bár kimeríthették az éber figyelmet mindannyian szíves és találó királyi válaszzal viszonzottak, miknek összességéből — valóban bámulattal tölthet el mindnyájunkat a királyi gond terjedelme és tartalmassága.

Midőn a király nemesak saját trónja, hanem a mi azt mint alap fentartja a haza minden gyermekének nemzetiség, faj, nyelv, felekezet és foglalkozási különbség nélküli érdekét kielégítő gondosságát konstatáljuk: mégis mindenképp felelt jól esik kiemelni azt, hogy Magyarország uralkodója minden alattvalójának figyelmét a törvénytisztelet és a közös haza szeretetére hívja fel és kötelezi el, ezt tekinti és tekinteti kegyelme és királyi jóindulata megnyerhetése és biztosítása kizárólagos feltételül. Ebben a tudatban magasul ki szilárd alapon nyugvó alkotmányos életünk garantálása, hogy király és kormány és nemzet törvénytiszteletben — egy. Ennek eszathatatlan biztonságául a kolozsvári kir. feleletek meggyőzhetik azokat, kik a haza megalkotott törvényei ellen izgatásukban, — gonosz törekvésük támogatására elég szentségtelen merészséggel bírtak a királyra hivatkozni, hogy a tróntól nincs mit várniok, mert a király a törvény szemével néz, a törvény szívével érez, s a törvény szigorával akar. De ebből a magyarországi

nyilatkozatokból megérthetik a bécsi antiliberalisok és antiszemita is, hogy ha mint király a liberális törvényeket becsüli Magyarországon s minden magyar alattvalóját azok iránti tisztelet és engedelmségre buzdítja s elkötelezi, mint császár sem rokonszenvez a bécsi liberalizmust sőt humanitást megcsufoló úzelmekkel, hanem azokat utálja s támogatását azokhoz nem adhatta s nem adhatja.

Zay Adolf szász képviselő Brassó város első kerületéből, a keresk. ügyi miniszter. tanácsossá és a személyi ügyek referensévé nevezetvén ki, képvis. mandátumáról lemond és így abban a kerületben új képviselő választás lesz.

Az állami nyug-, kegy- vagy növelési járulékból részesülők nyugtáin az életbenléte igazoló bizonyítást mit eddig a lelkészek végeztek, — okt. 1-től a községi előjáróság végezi szintén díjtalanul. A belügyminiszter e tárgyú rendeletét már kibocsátotta.

Az egyházpólitikai reformok keresztvitelére Metianu János gör. kat. román püspök által a Controle című aradi lapban közölt pásztorlevél békés, türelmes és hazafias hangú.

Vörös László államtitkár a Széki kerület egyhangulag képviselővé választotta.

A vidombáki kerület mandátumát dr. Schmiel K. a „Kronstädter Tagblatt“ szerkesztője, mérsékelt szász nyerte Lutz Lajos, a „Kronstädter Zeitung“ szerkesztője, ultra — ugynevezett „zöld-szász“ ellen.

A tordai macskazene ügyben a tordai törvényszék, mivel a legfontosabb tanúk nem jelentek meg, a tárgyalást halasztotta. E szerint ezuttal a meg nem tarthatott tárgyalási napra nagy számban megjelent kárörvendő románok érdeklődése kárba veszett.

Külföld.

A Japán állam ha igaz a „Novoje Wremja“ jelentése, melyszerint a japán parlament 200 millió yen rendkívüli hitelt szavazott meg 4 páncélos-, 10 partvédő-, 30 torpedó-cirkáló hajó és 50 torpedó naszád azonnali építésére: — ugyancsak nyomatókósan készül arra, hogy azt a hatalmi erősödést, melyet a civilizáció vívmányai elfogadásával, s Khina legyőzősével elfoglalt, különösen tengeri erejének tulnyomóságra fejlesztésével necsak megtartsa, hanem még felebb emelje és megszilárdítsa.

Az antisemita hecc erősítésére nem átkodnak a vezérek még azt a hihetetlen séget is felhasználni, hogy legfelsőbb helyen őket ha nem támogatják is, de mozgalmukat szívesen látják.

Londonból a Reuter ügynökség nyomán jelentik, hogy a külföldi konzulok Ku-Tshengben jelenvoltak ama hét benszülött kivégeztetésénél, kik első sorban részesek voltak a kereszténynek lemészárlásában.

Ausztria-Magyarország nagykövetségének zokon veszik az olaszok, hogy szept. 20-án nem tűzött ki zászlót, s kérdezik, hogy talán ezzel dokumentálta a hármasszövetséghez való hűségét? Különben csakis az angol nagykövetség egyedül tűzött ki zászlót, de a többi nagykövetségek és konzulátusok nem.

Londonból jövő jelentés szerint Shangaiban váratlanul öt angol hadihajó jelent meg, melyek a Jang-Cse-Kiang folyón felfelé haladnak, hogy a külföldiek bántalmazása ellen az ország bensejében tüntessenek.

TÁVIRATOK.

Bánya szerencsétlenség.

Budapest, szept. 27. Abrudbányáról érkezett sürgönyök szerint ott ma az egyik bányában nagy szerencsétlenség történt. — A tegnap esti munkás-váltás után ugyanis az aknában sziklaomlás volt, mely

két bányáért maga alá temetett. Megmentésükre már gondolni sem lehet. A legszörűbb vizsgálatot megindították.

Mozgósítás Norvégiában.

Budapest, szept. 27. Norvégia és Svéd ország között az unio szerződése kérdésében a konfliktus elmérgesedett s néhány nap óta Norvégia harcziás képet nyújt. A várak, nagyobb városok, a hídfők, továbbá a taktikailag és sztratégiaailag fontosabb pontok meg vannak szállva. A vasutak a katonaság szállításával vannak elfoglalva, a távirók csak katonai sürgönyöket továbbítanak. — A tengerészet is mozgósítva van. A svédek intézkedéseiről még nem tudnak.

A lemondott pártvezér.

Budapest, szept. 27. Nagy meglepetést okozott ma a politikai pártkörökben Justh Gyula, a függetlenségi párt egyik frakciójának vezére, az által, hogy bejelentette a pártkör elnökségéről való lemondását. — A párt tagjai délutáni ülésükön erősen kapacitálták lemondásának visszavonására, Just azonban rendíthetetlen maradt elhatározásánál, amit megrendült egészségi állapotával indokolt.

TANÜGY.

Szalmássy Gergely.

Egy volt a magyar prot. tanügy régi munkásai közül; egy azon hű és igaz emberek sorában, a kiknek — szent könyvünk tanítása szerint — emlékeztők áldott. E hó 18-án költözött el szelid, jó lelke romlandó porhüvelyéből, melyet 20-án Karcag város egész közönségének mély részvételével adtak át az anyaföldnek. Élete hosszúra, 77 évre terjedt, de története olyan rövid, olyan egyszerű. Mint gyermek jó nevelésben és alapos kiképzetésben részesült. Ifjú korának legszebb és legboldogabb éveit Tisza Roffon a grf. Waldeck családnál töltötte el, mint nevelő. Becsülték lelkiismeretes szorgalmáért, szerették szeplőtlen, szép lelkéért, úgy, hogy midőn 1862-ben megvált a grófi családtól és Karcagra ment tanárnak, a benső viszony mit sem változott közte és a család között, sőt fennmaradt az haláláig, mint egyik legszebb bizonyítéka az ő feledhetetlen szeretetreméltóságának.

Karcagon 33 évig tanított a szó legnemesebb értelmében, lelkiismeretét és tudományát egyaránt áldozatul vivén az iskolának. Családjá nem volt, csak később fogadott örökbe egy leánykát, ki neki mindvégig hű gondviselője vala. Mellette élte el nyugalmasan, csendesesen öreg korát. A világ zajától félt, abba nem vegyült, társaságba ritkán ment s Karcagról legfeljebb Tisza-Roffra rándult ki-ki a szünidőkben. Lelke mindig a magasban járt, a sublimior matheis nehéz problémáival s a metaphisika talányos kérdéseivel bajlódott. Igazi idealista volt, ki a földön járni, a földön élni nem tudott. Idealismusa beragyogta egész valóját, s őt mint embert, mint tudóst, egyaránt aranyossá, kedvessé tette. Ha társaságba került nagy ritkán és nemes, öregségében is üde szép arcára kiült a jó kedv, pompás humoral beszélt el ifjú korának egyes epizódjait.

A múlt évben már szemlátomást hanyatlott lefelé, úgy, hogy az év végén tanári hivataláról lemondott. A fentartó testület érdemeit méltányolva, 600 frt nyugdíjat szavazott meg neki, ki mint igazgató is több évig állott a gimn. élén. A nyugdíjat nem élvezhette, elhunyt, itt hagyván szelid em-

lékezetét. **Hajnal Elek** tartott felette meghatározó imát. A sirmál pedig **Szabó Imre** vállaltanár bucsuzott el tőle.

A debreceni ref. főiskola új tanára Nagy József tanítóképző int., dr. **Kérészy Zoltán** és dr. **Bartha Béla** jogtanárok e hó 23-án tették le hivatali esküjüket a tiszántúli ref. egyházkerület közgyűlése előtt. Az eskümin-tőt Tóth Sámuel főjegyző olvasta fel s a felesküdttek nevében dr. Bartha Béla beszélt. Kinek szavaira Kiss Aron püspök válaszolt meghatóan. A felesküdt tanárok az emókséggel, jegyzői, esperesi és tanácsbírói kar tagjaival egyenként kezelt fogtak s a magasztos aktus ezzel véget ért.

Az Ötvös-kollegium tanárai az ideigl. szervezet szerint: **Bartomiák Géza** igazgató. **Mika Sándor** dr., **Riedl Frigyes** dr., **Sutár József** dr. és **Szilassy Móric** dr. szakvezető tanárok.

A „Ferenc-József-intézet“ kormányzó-jává a király **dr. Demecký Mihályt** a budapesti középiskolai tanárképző intézet gyakorló főgimnáziuma rendes és a budapesti egyetem magántanárát nevezte ki, egy-szersmind nevezett lesz a budapesti II. ker. egyet. főgimnázium igazgatója is.

A barsi ev. ref. tantestület mint nekünk írják, f. hó 19-én tartotta őszi rendes köz-gyűlést **Végh István** tanító id. elnöklete alatt. A folyó ügyek és a II. orsz. tanügyi kongresszus felhívásának letárgyalása után közebédre gyűltek össze a gyűlés tagjai és vendégei, melyen lelkes felkészítőt mondtak **Wlassich kult. miniszterre**, a tanítók közötti jó egyetértésre, stb.

A Magyar Tanférfiak és Tanítónők Ez-redéves Albuma újabb és olcsóbb kiadásban jelenik meg, miután az első nagy kiadásból már csak néhány példány kapható. Az új kiadás ugyanolyan alakban és ugyanazon szö-veggel, csak kisebb alaku fénynyomatokkal jelenik meg. Átlag egy megyebeli egy nagy csoportképet fognak alkotni s ezt kö-vetik az életrajzi adatok. Eddig **nyolcszáz** magyar tanférfi és nő arcképe és életrajza van benn az iskolai egyesületi és irodalmi téren „kiválóbbak közül. Az új kiadás elő-fizetési ára 5 frt, melyből 3 frt előre, a többi a folyó évben (esetleg havi részletek-ben, fizetendő. Mindazok, a kik e kiadást megszerezni óhajtják, sziveskedjenek **Békésre Vaday Józsefhez** fordulni. Az első kiadás-ból még fennlevő példányok 9 frt árban (szintén részletfizetésre is) kaphatók. Keres-kedésben sem a régi, sem az új kiadás nem lesz kapható, mert csak annyi készül a hány előfizető jelentkezik. Arcképeiket a főszo-lítottak ez év november végeig még mindig beküldhetik. **Békés, 1895.** A kiadóhivatal.

IRODALOM, MŰVÉSZET.

A Szalai-Baróti „Magyar Nemzet Története“ c. műből most jelent meg a 22-ik füzet, mely az Anjouk korából **Mária és II. vagy kis Károly király** uralkodásáról áttérve, **Zsigmond király** uralkodása történeti elbeszélésbe fog bele a híres történet tudós a mnka eredeti szerzője. **Dr. Szalay József.**

A füzet képei a következők:

Mária és Erzsébet királynők Nagy Lajos sirjánál, **Erzsébet királyné** felajánlja Szt. Simon koporsóját, **Hedvig királyné**, **Mária királyné** peesétjének előlapja, **Mária királyné** peesétjének hátlapja, **Mária királyné** arany pénze, **Mária királyné** karperece, **Kis Károly peesétjének** előlapja, **Kis Károly** peesétjének hátlapja, **Mária királyné** koronája, **Zsigmond király** aranypénze, **Törökök**, **János herceg** és **neversi gróf** peesétje, **Nikápoly**, **Vencel római és cseh király** pénze.

Az 1848—49-iki „Magyar Szabadságharc Tör-ténete“ című nagy munkából most jelent meg a 44-ik füzet, a melyben **Graca György** a trónváltást mondja el igen érdekesen, számos új adat felhasználásával. A füzet egykoru képei a következők:

Ihász Dániel ezredes hadilobogója, **Ottinger Ferenc** osztrák tábornok, **Charivári**, **Melyik** az osztrák, és **melyik a magyar?** Részlet az ácsi ütközetből, **Blomberg Frigyes** osztrák tábornok, **Honvédgyalogság** hadilobogója, **Honvéd vadászok** hadi löpörtartója, **Trónváltás 1848. decz. 2-án.** Az aradi vár átadása 1849. jul. 1-én, **Herceg Lichtenstein Ferenc** lovassági tábornok.

A „Magyar zene-iskola“ igazgatójává — az „opera“-igazgatóvá lett **Káldy Gyula** után **Schnöller** Lajos székes fővárosi tanító, jeles zenészt és a vonós-zongora feltalálóját választották meg. **Káldy** az egye-sületi elnökséget megtartotta.

Megjelent a „Protestáns Szemle“. Szerk. **Szöcs** Farkas a „Magyar prot. irod. társaság“ titkára, 1895. VII. évf. 7. füzet. Tartalma: I. Értekezések és tanul-mányok: 1. A belmisszió eszmei szempontból — **Szabó Aladártól**; 2. A buddhizmus és a keresztény-ség — **Szlvik Mátyástól**; 3. A halhatatlansági eszme története — **Paulik Jánostól**; 4. Adalékok **Pathai P.** Sámuel püspök életéhez — **Földváry Lászlótól**. II. Irodalmi szemle. a **Hazai**, — 6. Külföldi irodalom. Jelen füzet ára 50 kr. Egészévi előfizetés ára nem tagoknak — 4 frt. Megjelenik minden hó 15-én **július** és **augusztus** kivételével.

„Röptében a Nagyvilág körül.“ Most küldték be nekünk e népszerű díszmű 13-ik füzetét, mely ugy a képek szépségére, mint változatosságára nézve még, felülmúlja az „előbbieket. Az első kép a füzetben a londoni parlament tiszta góthstilben épült 286 méter hosszú palotája, mely egyike a világ legszebb építé-szeti alkotásainak. Ezt követi a régi Fontainebleau-kastély fényképe és ennek egyik pazar fényű terme: II. **Henrik** műcsarnoka, melyet a londoni **Albert her-cceg** emlékszóbor és a **bradenburgi kapu** Berlinben követnek az érdekes történeti múltú **quadrigával** a tetején. Ezt a négy bronz ló által húzott kocsit a győzelem istennőjének szobrával **Napoleon császár** 1806-ban levétette a kapuról és **Párisba** vitette, hogy ott vele a diadalkaput feldíszítsék. **Napoleon** bukása után a poroszok ujongva vitték vissza és visszatették előbbi helyére. A következő kép **Scheveningen** ten-gerpartját mutatja be, majd egyszerre **Brüsszel** leg-előkelőbb **Boulevardján** találjuk magunkat az **5 Pá-risra** emlékeztető romok épületeivel. A következő fénykép a **bécsi Hofburgtheater** mutatja be, melyet **Róma** egyik legszebb pontjának bemutatása követ. **A San Angelo kastélyt** látjuk magunk előtt, **Hadrian** császárnak ezt az 1750 éves sírhelyét, a háttérben **Szt. Péter** főszékes székesegyházának kupolája lát-szik. Most a teljesen márványból épült **Rialto** hid fényképe következik, majd a pompás nápolyi öbölben találja magát a szemlélő, a regényes fekvésű **Sorren-toban**, **Tasso** születéshelyén. A következő kép **Turin-nak**, **Kossuth** második otthonának főterét mutatja be **Carlo Alberto** király lovasszobrával, majd az **Athén** melletti **Piraeus** kikötőben, melyet **Homér** után bizo-nyára minden művelt ember ismer, **gyönyörködho-tünk**. A sorozat folytatását **Cairo** városának látképe képezi a citadellával, mely után a budapesti **Margit-sziget** firdőházáról felvett fénykép következik. Végül a **Salt Lake City**ban épülő új mormon templom fény-képe fejezi be a füzetet, mely 1853 óta épül és már eddig is milliókba került.

Ez a füzet is, mint a többi, vidékre küldve 35 kr-ért rendelhető meg az Egyetértés kiadóhivatalá-ban **Budapestben**, mely előfizetéseket is elfogad az egész mű-re 16 füzetre 5 frt 60 krral; 8 füzetre 2 frt 80 krral; 4 füzetre 1 frt 40 krral. Az egész műhöz díszes be-kötési táblák készültek, melyek 1 frt-ért kaphatók. A „Sólyomvadásznő“ jutalomkép részére pedig egyik legnagyobb hazai keretgyáron pompás keretek ké-szülnek, melyek gyári áron lesznek megrendelhetők.

Lejáró akadémiai pályázatok. A m. tud. akadémiánál szeptember 30-án a következő pályázatok határideje jár le: I. osztály. 1. **Farkas-Raskó** alapítványból: 100 frt. **Hym-nus**, óda, elégia, ballada, költői beszélyke, tanköltemény vagy szatyra. 2. **Bulyovszky Gyula** alapítványából: 400 frt. **Hazafias ódái** költemény. 3. **Gr. Teleky**-jutalom: 100 arany. **Vigjáték**. 4. **Gr. Karacsonyi**-jutalom: 200 arany. **Történeti** színmű a millennium alkal-mából. II. osztály. 5. **Sztrokay**-jutalom: 100 arany. Az értékpapírok jogi természete és szabályozása. 6. **Első Magy.** Ált. Biztosító társaság jutalma: 500 frt. Az agrár-statisz-tika 7. **Ullmann**-jutalom: 360 frt. A mun-kás-biztosítás ügye külföldön. 8. **Magyar** keresk. eszernök adománya: 1000 frnc. Köz-vetítő-kereskedés. 9. **Lukács Krisztina**-ju-talom: 1000 frt. A szlavón bánság és bánok. III. osztály. 10. **Lukács Krisztina**-jutalom: 1000 frt. A bilinear és négyzetes alakok. 11. **Lévay**-jutalom: 500 frt. Az erdőgazda-ság jövedelmezősége. — **Semsey**-pályázatok. (Első jutalom valamennyinél 10,000 frt., másodjutalom 1500 forint.) 1. **Tudományos** magyar nyelvtan. 2. **Magyar** irodalom tör-ténete. 3. **Magyarország** archaeológiája. 4. **Magyarország** története. 5. **Magyarország**

földrajza. 6. **Magyarország** közgazdasága. 7. **Magyarország** geológiája. 8. **Magyaror-szág** ásványainak leírása. 9. **Magyarország** flórája. 10. **Magyarország** faunája. — A pályázatokról különben az Akadémiai Érte-sítő 65-ik füzeté szolgál részletesebb felvi-lágosításokkal.

Debrecen a millenniumon. Debrecen város az ezredéves kiállításon 20 színes kép-ben fogja bemutatni a hortobágyi pusztái és a debreceni tanyai életet. Debrecen házi pénztárából millenniumi költségekre 15.000 forintot irányzott elő a főszámvevő.

Apróságok.

A shanghai-i koldusok. A nyomor meg-rázó formájáról beszél a keletázsiai **Lloyd**. Leírja a shanghai koldusok helyzetét és kéregetésének módját s a következőket mondja: a koldus rendszeren egész családját kiülteti a járó-kelők útjába. Alig van ruha rajtuk, csupa rongy és foszlány takarja tag-jaikat. A család tagjai szótlanul körben telepsznek le a földre. A kör közepén azu-tán egy nagy betűkkel beírott papirost ter-jesztenek szét, a melyben a nyomoruságuk oka és története töviről-hegyére el van mondva. S ez a nyomoruság igazán lehan-goló és szívfacsaró. Csak azokat a helyeket kell megnézni, a hol ezek a szerencsétlenek laknak. Az egész család számára lakóhelyül egy mindössze 8 láb hosszú, 6 láb széles, 3 láb magas ól van össze tákolva. Igaz ugyan, hogy csak hálni járnak bele, de már erre a célra sem mondható emberinek a dolog, — hát még betegség esetén. A mi koldusaink sorsa talán még sem ilyen rossz.

Hol dohányoznak legtöbbit? Legtöbb dohányt szivnak el **Svájce** és az Egyesült-államokban, hol egy lakosra évenként 2700 gramm esik. Ezzel szemben **Finnországban** egy lélekre csak 100, **Romániában** 200 s még **Spanyolországban** is csak 540 gramm dohány jut. A legnagyobb dohánytermelő hely szin-tén az amerikai **Egyesült-Államok**, hol 250 millió kilogrammot termelnek. A mi a hazai viszonyokat illeti, erre nézve, hiányoznak a statisztikai adatok, de ninesen kétség benne: a dohányfogyasztó és termelő népek között mi igen előkelő helyet foglalunk; habár a „nagypipájú, kevés dohányu“ elnevezés szin-tén hazai gyártmány.

A legnagyobb vitorlášahajó. A világ leg-nagyobb vitorlášahajója ez idő szerint a „**Potosi**“ nevű hajó, a mely most kerül ki egy hamburgi hajógyárból. Ez a hajóóriás 120 méter hosszú és 15 méter széles; a ha-jóra összesen 3955 tonna teher fér el.

Iszákos darázsok. A vegetáriánusok azért tartózkodnak a szesz italoktól, mert azt állítják, hogy a szesz a természetben egyáltalán nem fordul elő s hogy az állatok nem élnek vele. A vegetáriánusoknak ezt az állítását most alaposan lerontja a **Pall Mall Gazette**-ben **Lawson Tait** ismert angol ter-mészetbuvár. Tait sok ideig megfigyelte a darázsokat s észrevette, hogy mohón neki esnek bizonyos gyümölcsfajnak, mikor már teljesen megérették, vagy pedig, ha már rot-hadni kezdenek. A tudós figyelemmel kísérte a darázsokat s kutatta annak okát, hogy miért szeretik annyira a rothadt gyümölcsöt. Végre megállapította, hogy a darázsok csak olyan rothadt vagy túlérett gyümölcsre szál-lanak, a melynek sok a cukor- és szesztar-talma. Tait e megfigyelés után lyukat furt néhány szilvába s szőlőszembe s nemsókára csakugyan egész darázsraj telepedett rájuk, veszekedve, a szilva meg a szőlő birtokáért küzdve. Kis vártatva azok a darázsok, a melyek a lyukon keresztül kiszivták a szilva és szőlő szesztartalmát, ittasan a földre zuhantak s a fűben kialudtak mámorok. Azután előlről kezdtek az „ivást.“ Ebben az állapotában a darázs a legveszedelmesobb. Szurása mégesebb mint rendszeren és azért is, mert minden ok nélkül támadja meg a közlben levő embert és állatot. Tehát nem igen különböznek hasonló állapotban levő embertársainktól.

KÖZGAZDASÁG.

Szaj és körömfájás megakadályozása végett a budapesti vásárra lábönvaló hajtását szarvasmarhák, juhok és kecskéknek szeptember 25-től ideiglenesen megtiltotta az illet. miniszter.

A nyitrai gazdasági egyesület gazdasági téli tanfolyamot nyit kis gazdák, gazdasági eselések és községi előjárók részére, hogy a gazdasági értelem hasznos ismeretekhez juttatás által az alsóbb néposztálynál is fejlődjen, kiterjesztve a mezőrendőri törvény intenciói és intézkedései megismertetésére is. Helyes és követésre méltó figyelem, melyet az ország minden gazdasági egyesületeinek eléggé ajánlani nem lehet.

Sertésmegfigyelő telep állittatik fel a sertés-járvány behureolásának megakadályozása végett. — Kőbánya közelében a modern állathygienea minden kellékével felszerelve s állami főfelügyelet alá helyezve. Ezen a telepen, mielőtt a kőbányai szállásokba elhelyeztetnének — minden érkező sertést hat napi szigorú megfigyelésnek vetnek alá sat. Ez intézkedés által meggátolva lesz az olyan csapás ismétlődése, mint amilyen Kőbányán, s vele együtt az egész ország sertéskereskedését az idén érte.

Szorblában különösen Topesidertől Sabácig terjedő területen a sertések nagy számban hullanak, annyira, hogy a szerb kormány ezt a területet katonai kordonnal zárta el, nehogy másfelé is elhurocolják a betegséget. **Klima** Rezső belgrádi osztr. magyar konzulátusnál alkalmazott állatorvos vizsgálata szerint ott valószínűleg sertés vész pusztít. Ez a körülmény a szerbteretek Szaloniki felé tengeren Franciaországba megindult szállítását megakasztja.

Csatornázás az Alföldön. Békésvármegye őszi közgyűlése elé érdekes indítványt nyújtott Békésvármegye alispánja. Ebben arra való tekintettel, hogy a politikai feladatokkal felette elfoglalt kormány egyes vidékek speciális érdekét kielégíteni nem képes, az Alföldnek pedig az egyoldalú kalászos terméstről sürgősen át kell mennie az intenzív gazdálkodásra, a mi csak öntözés által érhető el, a Körösök, Berettyó, Elővizesatorna és a Maros felhasználásával, öntözésesatornák létesítenek, mindenekelőtt készítesse el a törvényhatóság az öntözési terveket, minthogy pedig a kulturmérnöki hivatalok ily közérdekű tervek ingyenes elkészítésére tervezzék, első sorban kérje föl a megye bizottsága a keresk. minisztert, hogy az említett műszaki munkálatok végzésére kulturmérnököket rendeljen ki. A tervek elkészítésével azok csakhamar valósulnának, azzal együtt a mezőgazdasági gyáripár és modern berendezések nyomán a bőség és jólét áldása fakadna a megye egész lakosságára.

A magyar osztálysorsjáték. Olvasóink kétségkívül gyakran találkoztak ezzel a címmel az utóbbi időben, mert ismert dolog, hogy az országgyűlés felhatalmazása és a király által jóváhagyott törvény alapján a millenniumi kiállítás alkalmából rendezik az első magyar osztálysorsjátékot és ennek a sorsjátéknak hasznából egy millió forintot a kiállítás céljaira fordítanak. A hírlapokban napról napra lehet olvasni az osztálysorsjátékra vonatkozó híreket, de a közönség nagy része még mindig nem tudja, hogy tulajdonképpen mi is ez az osztálysorsjáték? — Az osztálysorsjáték nem egyéb, mint több sors-huzásnak egybevonása. Több sors-huzás tehát egybevonva, képezi az osztálysorsjátékot, míg ennek keretében minden egyes sors-huzásnak osztály a neve. — Tulajdonképpen mindegyik osztály önmagában is egy önálló sorsjáték, úgy hogy bárki tetszése szerint akár az egész sorsjátékban, akár pedig csak egy-egy osztályban vehet részt. — Természetesen ahány osztályban résztvesz, annyi osztályra kell fizetnie, mert minden újabb osztályban pályázik az ő sorsjegye a nyereményekre. Ezek a nyeremények pedig oly nagyok, a milyenek Magyarországon, de még a külföldön is, még sohasem voltak. Mert

hát a szerencsés esetben 1 millió koronát lehet nyerni a magyar osztálysorsjátékon. — A dolog úgy áll, hogy a kiállítás alkalmából rendezendő első magyar osztálysorsjáték két osztályból áll, vagyis két huzása van. Mindenki vehet sorsjegyet és pedig tetszése szerint csupán az első osztályra, vagy pedig mindkét osztályra. — Csupán az első osztályra egy sorsjegy ára 20 forint, s ezt úgy hívják: osztálysorsjegy; mindkét osztályra pedig 40 forint, ezt teljes sorsjegynek nevezik. — Az egész sorsjáték következőképpen fog történni. — Összesen van 100,000 darab sorsjegy. — Ezek közül az első osztályban, tehát az első sors-huzás alkalmával 10,000 darab nyereményt huznak ki, a melyeknek a legkisebbje is 40 forint, tehát kétszerannyi, mint az osztálysorsjegy ára, míg a legnagyobb nyeremény 80,000 korona. A nyereményeket minden levonás nélkül fizetik ki. — Az első huzást október hónapban tartják meg és ezen a sors-huzáson résztvesz mindenki, a ki akár 20 forintos osztálysorsjegyet vett, akár pedig 40 forintos teljes sorsjegyet. — A mikor az első huzás megtörtént és kifizették a nyereségeket, akkor be van fejezve az első osztály és megkezdődik a második osztály, mely még sokkal előnyösebb, mint az első. De a másodikban csak azok vehetnek részt, a kik mindjárt kezdetben egy 40 forintos teljes sorsjegyet vásároltak, vagy pedig azok, a kik első osztálybeli 20 forintos sorsjegyükre még 20 forintot ráfizetnek. És nagyon ajánlatos is, hogy minden ember vagy vásároljon mindjárt 40 forintos sorsjegyet, vagy pedig ha csak 20 forintos sorsjegyet vett, fizesse azután rá a második 20 forintot is. Mert a második osztályban már csak 90,000 sorsjegy van és ezek közül 21,499 sorsjegyre jut nyereség, úgy hogy tehát a két osztályban minden harmadik sorsjegy kap nyereményt. És hozzá milyen mesés nagyságu nyereségek: 6000 koronás, 8000 koronás, 10,000 koronás, 15,000 koronás és 20,000 koronás nyeremény van egy egész csomó, de vannak aztán 50,000 koronás, 100,000 koronás, 200,000 koronás és 400,000 koronás nyeremények is, sőt a leg-szerencsésebb sorsjegytulajdonos egy millió koronát is nyerhet. Együttvéve 49 főnyeremény van. de még azonfelül e 49 főnyeremény közül az, a melyiket utoljára huzzák ki, 600,000 korona külön díjban is részesül. Egyszeriben milliomos lehet tehát az emberből. — Látható tehát, hogy az osztálysorsjáték alig képzelhető óriási előnyöket nyújt. Az első huzást október 16-ikán, 17-ikén, 18-ikán és 19-ikén tartják meg, mert bizony teljes négy napig tart, a míg a 10,000 nyereményt kisorsolják. A huzást a pénzügy-miniszterium ellenőrzi, egy kir. közjegyző jelenlétében. De mindenki, a kinek van egy sorsjegye, maga is ott lehet a sors-huzásnál és megfigyelheti azt, mert a huzás nyilvános lesz. A nyereményeket pedig, még az esetleg milliós nyereséget is rögtön kifizetik a huzás után, még pedig egy krajczár levonás nélkül, eltérőleg a többi sorsjegyektől, a hol mindenképpen, gyakran 20 százalékos levonások történnek. Az országgyűlés teljes adó- és illetékmentességet adott az osztálysorsjátéknak, s így akármennyit nyer is valaki a nyereséget az utolsó krajczárig rögtön kifizetik. — Olyan előnyei vannak tehát ennek az első magyar osztálysorsjátéknak, a milyenel semmiféle sorsjáték sem dicsekedhetik. És ezért gondoskodva van arról is, hogy minden ember kivehesse a maga részét belőle. Lehet kapni tizedrész és huszadrész sorsjegyeket, úgy hogy bárki két forinttal vagy egy forinttal az első osztályban, — négy forinttal vagy akár két forinttal pedig mind a két osztályban játszhat, s részt vehet a csekély összegekért a milliós nyereségben is. Olyan kecségető előnyök ezek, a melyek megérdemlik, hogy minden egyes ember pár forinttal hozzájáruljon.

A „Magyar Hírlap“, melynek főszerkesztője Horváth Gyula és felelős szerkesztője Fenyő Sándor, immár ötödik évfolyamát fejezi be s ez alatt az aránylag rövid idő alatt oly páratlan sikert ért el, annyira megtalálta az utat az intelligens nagy közönség szívéhez s elméjéhez, hogy ebben a tekintetben első

helyen áll ma a sajtó orgánumai közt. A Magyar Hírlap igazságszeretettel s részrehajlatlanságával vitva ki a nyilvánosság előtt azt a kiváló pozíciót, amelyben már évek óta folyton erősödik. Politikai kérdésekben mindig nyílt és félreérthetetlen a színvallása, s egyedül a közérdek az, amelyet híven és lankadatlanul szolgál. Pártok nem kötik, azok egyikének sincs alárendelve. Függetlenül bírálja egy a kormány, mint az ellenzék minden akcióját s politikai kapacitások tollából eredő cikkeivel épp oly szívesen segít bármely pártot is a közügyre nézve üdvös céljaiban, amely kéréseket ellenféllel válik ott, ahol a nagy közönségnek, az egész nemzetnek a vitális érdekeit, a liberalizmust és a demokráciát kell megvédenie. S ehhez arányos minden része a Magyar Hírlap-nak. Hírszolgálat gyors és pontos; épp oly kimerítő, mint amily hiteles. De botrányt nem hajhász s a magánéletnek a nyilvánosság elé semmiképp sem tartozó titkait tiszteletben tartja. A Magyar Hírlap-nak ez a gentlemanlike eljárása egyik erőssége, ami az úri művelt közönség rokonszenvét számára mindenkor biztosítja. A Magyar Hírlap emellett egész gárdájával rendelkezik a legkiválóbb tárcáiróknak, aminek: Ambrus Zoltán, Bársony István, Bródy Sándor, Benedek Elek, Ignótus, Tóth Béla, Márkus Miksa, Heltai Jenő, Gárdonyi Géza, Kürthy Emil, Szomaházy István, akik mindnyájan csakis a Magyar Hírlapnak írják cikkeiket. S ezek a cikkek a legújabb magyar litteratura igazi gyöngyei. Mindezenkívül a Magyar Hírlap folyvást a legnagyobb előzékenységgel van egyebekben is a nagy közönség iránt, mert amíg egyrészt minden kérdésben szívesen ad teljesen díjtalanul felvilágosítást és tanácsot „Szerkesztői üzenetek“ című rovatában, másrészt oly kedvezményben részesíti előfizetőit, aminő lesz például újabban is a „Millennium-Album“, ez a remek kivitelű, gyönyörűen illusztrált irodalmi díszmű, aminővel még eddig meg nem lepte magyar lap az 5 állandó közönséget. A „Millenniumi Album“-ot minden régi és új előfizetőnek megküldi a Magyar Hírlap.

A Magyar Hírlap előfizetési ára egész évre: 14 frt, félévre: 7 frt, negyedévre: 3 frt 50 kr, egy hóra: 1 frt 20 kr.

Kedvezményes áron kapják az előfizetők a „Kis Világ“ című gyönyörűen illusztrált gyermek-újságot: negyedévenként csak 50 kr-ért és az „Évszak“ című gazdag tartalmu divatlapot negyedévenként 65 k-ért.

Az előfizetési pénzek a Magyar Hírlap kiadó-hivatalába küldendők József-körút 47-ik szám alá. Előfizetni bármely naptól kezdve lehet a Magyar Hírlapra.

Új virágüzlet

főtér Steinfeldház 1901. Debreczenben

Van szerencsém a n. é. közönség becses figyelmébe ajánlani

Hollandi jáczint, nárcisz, tulipán, Crocús hagymák korai és késői hajtásra

szép szobai növények.

Menyasszonyi, bái és névnapi csokrokat, mell és fejdíszeket, virág kosarak, jardiniere gyász és ünnep koszorukat

Makart rendezetek es disztmények

készíték izlésesen és jutányos árban bárhová szállítva gondosan becsomagolva.

Magamat a n. é. közönség jó indulatába ajánlva vagyok

Teljes tisztelettel

Janatka Alajos

élő virágüzlete.

Az államilag engedélyezett Magyar osztálysorsjáték

I. osztályu nyeremények.
Huzás 1895. október 16—19-g.

	korona	korona
1 nyerem. á	80000 =	80000
1 " "	60000 =	60000
1 " "	40000 =	40000
1 " "	30000 =	30000
1 " "	20000 =	20000
1 " "	15000 =	15000
1 " "	10000 =	10000
2 " "	8000 =	16000
8 " "	4000 =	32000
10 " "	2000 =	20000
13 " "	1000 =	13000
100 " "	400 =	40000
860 " "	200 =	172000
6000 " "	80 =	720000
10000 nyeremény	összesen	1268000

az 1896. ezredéves kiállítás alkalmából.

Kibocsátás 100.000 sorsjegy
31,499 nyereménnyel és egy jutalomdíjjal.

A nyeremények minden levonás nélkül fizettetnek ki. A huzások államfelügyelet és kir. közjegyző ellenőrzése mellett történnek.

Legnagyobb nyeremény a legkedvezőbb esetben:

1.000.000

korona

Az I. osztály huzása után vásárolt sorsjegyekért az I. osztály díja után fizetendő.

II. osztályu nyeremények.
Huzás 1895. december 6—14-ig

	korona	korona
1 jutalom	600000 =	600000
1 " "	400000 =	400000
1 " "	200000 =	200000
1 " "	100000 =	100000
1 " "	50000 =	50000
2 " "	20000 =	40000
2 " "	15000 =	30000
4 " "	10000 =	40000
10 " "	8000 =	80000
27 " "	6000 =	162000
100 " "	2000 =	200000
200 " "	1000 =	200000
1150 " "	200 =	230000
20000 " "	100 =	2000000
21499 nyerem. és jutalom		4332000

E 49 nyeremény közül az utoljára kihuzott kapja a 600000 korona díjat.

AZ I. OSZTÁLYU SORSJEGYEK ÁRAI:

$\frac{1}{1}$	$\frac{1}{10}$	$\frac{1}{20}$	sorsjegy
40.—	4.—	2.—	korona

A TELJES (mindkét osztályra érvényes) SORSJEGYEK ÁRAI:

$\frac{1}{1}$	$\frac{1}{10}$	$\frac{1}{20}$	teljes sorsjegy
80.—	8.—	4.—	korona.

Valamennyi sorsjegyek a falragaszok által megjelölt eladási helyeken kaphatók.

Budapest 1895. augusztus hóban.
Andrássy-ut 5. szám.

Magyar Osztálysorsjáték Igazgatóság.

Sorsjegyek eladására való átvétele iránti megkeresések hozzánk intézendők.

Első államilag engedélyezett Magyar Osztálysorsjáték

az Ezredéves kiállítás alkalmából Budapesten, 100,009 sorsjegy.

31499 két osztályba beosztott pénznyereményekkel és egy jutalommal

5 millió 600,000 korona összértékben

minden levonás nélkül készpénzben fizetendő. — Legnagyobb nyeremény a legszerencsésebb esetben

egy millió korona.

➔ Első huzás 1895. október 16—19 BUDAPESTEN. ➔

Eszerint ajánlom és utánvét mellett küldök szét

eredeti sorsjegyek az I. osztály részére

eredeti teljes sorsjegyek, melyek mind a két huzásban érvényesek

$\frac{1}{1}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{10}$	$\frac{1}{20}$	korona.
40.—	20.—	8.—	4.—	2.—	korona.
$\frac{1}{1}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{10}$	$\frac{1}{20}$	korona.
80.—	40.—	16.—	8.—	4.—	korona.

Teljes sorsjegyek, a melyek az első osztályban nyereménnyel kihuzatnak, egyszersmind a nyereménnyel az előlegesen a második osztályra vonatkozó betét fizettetik vissza. — Megrendelések postautalvány útján lehetőleg a cím igen pontos megjelölésével kéretnek.

HEINTZE KÁROLY fő-elárusító
Budapest, szervita-tér 3.

Check-Conto: Magyar postatakarékpénztár 3960. — Sürgöny-cím: MAGYAR LOTTO Budapest. — Vidéki megrendelők porto fejében 10 fillért, ajánlott levelekért 30 fillért, továbbá minden egyes nyereményjegyért 20 fillért sziveskedjenek külön mellékelni.

Lottógyűjtődék, viszontelárusítók s ügynökök mindenhol felállíttatnak.